מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

עבודה זרה לב

עניין: גמרא גמור זמורתא תהא

שו"ת קול מבשר חי"ב סי' כח

(יח) בדף ל"ה הביא מדברי הר"ש פרק ד' דפרה בשם תוספתא (ר' יהושע אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר דומה לזורע ואינו קוצר כל הלומד תורה ומשכחה דומה ליולדת וקוברת) ר' עקיבא אומר זמר בתדירא זמר ופירש הר"ש (כשם שהמזמר חוזר על זמירותיו שלא ישתכחו כך) צריך לחזור על משנתו ונקיט זמר מלשון זמירות היו לי חוקיך עכ"ל ותמה כת"ה על זה מדאיתא בסוטה שם דוד נענש על זה שקרא לתורה זמירות. והנה ראשית דבר אישתמיטתיה שמה שהביא ממרוחק מדברי הר"ש בשם התוספתא הן הן מפורשים גם בגמרא ערוכה בסנהדרין דף צ"ט ממש בלשון הזה דאיתא שם (ר' יהושע[425] אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה וכו' כל הלומד תורה ומשכחה דומה ליולדת וקוברת) ר' עקיבא אומר זמר בכל יום זמר בכל יום (שהוא בלשון הקודש כמו בתדירא בלשון ארמית) ועיין פירוש רש"י שם. ובדבר מה שהעיר בזה כת"ה מסוטה שם נראה לי בזה דבר נכון ומקודם אעיר עוד מאיזה מקומות דקשה גם כן דקרי לדברי תורה זמירות ואחר כך אבוא ליישב הכל. (א) בעירובין דף י"ח עמ' ב אמרינן כל בית שנשמטין בו דברי תורה בלילה שוב אינו נחרב שנאמר ולא אמר איה אלוק עושי נתן זמירות בלילה ופירש רש"י מי שנותן זמירות של תורה בלילה ועיין במהרש"א שם, (ב) איתא בכמה מקומות בש"ס גמרא גמור זמורתא תהא[426], (ג) הך תוספתא דפרה פרק ד' (ונשנית באהלות פרק ט"ז) וש"ס סנהדרין צ"ט הנ"ל, (ד) איתא במועד קטן דף כ"ה עמ' א מנין שכבודו של חכם במטה ראשונה שנאמר וירכיבו את ארון האלקים על עגלה חדשה וגם שם התעורר המהרש"א מגמרא סוטה דזה היה ענש על שקרא לדברי תורה זמירות ושעה בזה ואיך למדין הלכה ממנו (ועיין ביערות דבש שכתב בזה דבר נחמד מאוד), (ה) בעבודה זרה דף ג' אמר ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי, (ו) (במדרש רבה שיר השירים בפסוק קוצותיו תלתלים) אמרו ז"ל אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רני בלילה, ובכל המקומות הששה האלה הלא נצבה כתומה שאלת הסתירה לדברי הגמרא סוטה דף ל"ה הנ"ל ובשביעית תשמטנה ונציע בזה הסתירה השביעית בהשקפה ראשונה ובאמת היא על מנת לבנות ולחזק בדק הסתירות וקושיות הנ"ל, (ז) האחרון הכביד במגילה דף ל"ב כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם, ולכאורה היא סתירה גלויה מן הקצה אל הקצה לדברי הש"ס בסוטה דשם קאמר דנענש שקרא לדברי תורה זמירות והכא אדרבא נותן עונש למי ששונה בלא זמרה, אך הוא אשר דברתי כי מעז יצא מתוק והסתירה תתפך לבנין ואחרי העיון הקושיא הזאת תביא מרפא בכנפיה וכל דבר על מקומו יבא בשלום.

והנה רש"י ז"ל פירש שם במגילה בהא דקאמר הקורא בלא נעימה וזה לשונו: נעימה כגון טעמי המקראות עכ"ל ורבותינו בעלי התוספות ז"ל פירשו בהא דקאמר והשונה בלא זמרה וז"ל: שהיו רגילין לשנות המשניות בזמרה לפי שהיו שונין אותן על פה וע"י כך היו נזכרים יותר עכ"ל. ובזה הופיע לנו אור בהתרת הספק, דלמדנו מכאן דקורא שהוא במקרא תורה שבכתב צריך להיות רק בנעימה שהוא טעמי המקראות ושונה שהוא במשניות תורה שבעל פה צריך להיות בזמרה כדי שיהיו נזכרים ע"י כך על פה, ומעתה נאמר דזה באמת טעם הקפידא שלא לקרות תורה שבכתב זמירות מטעם דאמרינן בתמורה דף י"ד ובגיטין דף ס' דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה ודברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב וילפינן לה מקרא התם, וכיון דתועלת הזמרה הוא להיות נזכרים לשנות בעל פה ולכך מחויב לשנות תורה שבעל פה בזמרה כדברי התוספות הנ"ל וכדי שיהיה נזכר בעל פה ולא יצטרך לאומרן בכתב דאסור, ותהי להיפך במקרא תורה שבכתב אין לקרות רק בטעמי המקראות בכתב דוקא ולא בזמרה שלא ירגיל עצמו ע"י כך מתוך שיהיה נזכר לאומרן בעל פה דאסור בדברים שבכתב (ועיין טור או"ח סימן מ"ט ובתוספות ישנים יומא ע' ד"ה ובעשור) ולפי זה נעימים

ועתה אתי שפיר דברי הגמרא בסוטה ל"ה דקאמר רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנאמר זמירות היו לי חוקיך אמר לו הקדוש ברוך הוא: דברי תורה שכתוב בהן התעיף עיניך בו ואינו אתה קורא אותן זמירות הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו דכתיב ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש ונו' ואיהו אתייה בעגלתא. ומיושב דבר דבור על אפניו דקורא בלא נעימה שעושה אותן כתורה שבעל פה דצריך להיות זמירות ושגורין בעל פה בכלל חוקים לא טובים דחוקים הוא תורה שבכתב כנ"ל ואף דבקי מאוד אמר הכתוב מבינתך חדל (שלא ישען אל בינתו לומר דמיושרין אצלו) התעיף עיניך בו ואיננו (אם תכפול עיניך מלהסתכל בכתב ותעשם זמירות בעל פה הרי היא משתכחת ממך). ולזה כשקרא דוד לדברי תורה זמירות שאמר זמירות היו לי חוקיך דהוא תורה שבכתב כנ"ל ולא חשש לחוקים לא טובים דסמך על עצמו דמיושרין הן אצלו ועל זה אמר לו הקדוש ברוך הוא דברי תורה שכתוב בהן התעיף עיניך בו ואיננו דקאי על זה בתורה שבכתב כנ"ל וברישיה כתיב מבינתך חדל דלא ישען אל בינתו דמיושרין אצלו כנ"ל ולכך הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין דהוא מדה כנגד מדה דהראה לו דטעה במקרא בתורה שבכתב (ולא בדבר הלכה) לקיים מה שנאמר מבינתך חדל דאם לא תחדל התעיף עיניך בו ואיננו כנ"ל ומיושב בזה כמה דקדוקים שיש להעיר בגמרא זו ומובנים מאליהם. ועיין במדרש תנחומא פנחס דאיתא שם דרשא דסוטה בזו הלשון שאמר זמירות היו וכו' שהן קלות ורגילות עליו כזמירות וכו' מבואר כדברי דחטאו היה דתורה שבכתב אינה צריכה להיות כך ולומר דמיושרין ורגילין אצלו.

בן יהוידע ביצה כד.

דף כ"ד גמרא גמור זמורתא תהא. כ"ל בס"ד הכוונה כי בעסק התורה יש בה' תועליות הא' הוא שיגע המעמיק תמיד יעמיק לפו"ד והב' שבזה הלימוד מזמר עריפים הם הקליפות ותס לומד הלכתא למעשה לו פלפול דליכא מיניה נפקותא לענין דינא אין בו תועלת הרחבתה אלא רק תועלת החתרוצה שהיא לזמר עריפים ולכן כשא"ל כאן למאי נ"מ הסיב גמרא גמור זמורתא תהא כ"ל תמיד דליכא נפקותא לפו"ד יועיל לימוד זה לזמר עריפים:

תפארת ישראל ערכין פ"ד מ"א

בועז סק"א

נמופן ממר, עכ"פ לא בכל דוכתא טכל למרן קן. ולולא מסמפינא היה נ"ל ע"פ מ"ש תום' שלהי מגילה (דל"ב ב) על השוטה בלא זמרת, וכ"כ למרי (ביצה כ"ד ב) גמרא גמור זמורתא תהא, שהיו להן זמירות מיוחדין לכל מסנה ומסנה. ולפ"ד היה זה כדי לחזק המשנה בכח הזכרון, מדהיו שונין המשניות על פה לפי' רימי רני (פרש"י ב"מ דל"ג ב). וע"י המיגון נזכר היטב ליתנה לחמני', כמאמר שהיה הזמר מסודר לפי המלות והנקוד שבמשנה.

רבי יוסף ענגיל אוצרות יוסף

מאמר לבנה אות קנג

פה, וזה טעם 'ובלילה שירו עמי', לימוד תורה שבעל פה הוא דרך זמרה ושיר, וכמבואר בגמגילה (לב.) הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה, עליו הכתוב אומר (ימזקאל כ, כה) 'וגם אני נתתי להם חקים לא טובים' וגו'. הרי שאמר 'קורא', דהיינו ממקרא - תורה שבכתב, הזכיר רק נעימה שאינו זמרה ושיר, רק נעימת הטעמים לבד. מה שאין כן אמר 'שונה', דהוא משנה - תורה שבעל פה, הזכיר זמרה.

וכן אמרו ז"ל גם כן בכמה דוכתי (עיין שבת קו:; עירובין ס.) גמרא גמור זמורתא תהא, הרי שלימוד תורה שבעל פה - משנה וגמרא - דרכה בזמרה ושיר, וזהו שאמר 'ובלילה שירו עמי'. [ועיין עוד

SPONSORED LZ"N

AHARON BEN YAAKOV SHALOM • LEAH BAS YITZHAK

WHATSAPP EMAIL PODCAST TORAHANYTIME ALLDAF DAF YOMI PORTAL KOLHALASHON